

Gezond bomenbestand door strategisch denken

Boombeheerder van de toekomst krijgt óók budget voor ziekten- en plagenbeheer

Voor veel gemeenten is 'alleen nog snoeien en VTA-controle' momenteel het credo. Ziekten- en plagenbeheersing lijkt een ver-van-mijn-bed-show, maar boombeheerder Bart Hulsman van de gemeente Eindhoven meent: 'We moeten verder kijken dan onze neus lang is, zodat we blijven investeren in ziekten- en plagenbeheer.' Hij en het hoofd Boomziekten bij BTL Bomendienst Ron Schraven praten over het genereren van budget.

Auteur: Santi Raats

Hulsman is sinds 2009 boombeheerder van negentigduizend stedelijke bomen, exclusief parken en bosgebieden, en zet bestekken op de markt, voert de directie over integrale bestekken waarin bijvoorbeeld ook maaien zit, voert VTA-rondes uit en verwerkt gegevens. Hij gelooft in een integraal bomenbeleid. Hij deelt zijn praktijkervaring met *Boomzorg* op bezoek bij BTL Bomendienst, hoofd Boomziekten Ron Schraven. 'Veel gemeenten moeten met minder geld rond-

komen, dus is het logisch dat er minder geld beschikbaar komt voor de beheersing van ziekten en plagen en dat men prioriteiten stelt. Maar men moet wel goede prioriteiten blijven stellen,' aldus Hulsman. 'Dat betekent dat je ook de kwaliteit van je bomenbestand over een langere termijn in het oog moet houden. Beheersing van ziekten en plagen door te zorgen voor een gezond bomenbestand is daar een onderdeel van.'

Kwaliteit

Openbaar aanbesteden op laagste prijs gebeurt nu meer dan ooit, maar levert niet altijd de gewenste kwaliteit op. Onder meer de niet-uniforme manier waarop partijen tegen normen aankijken, maakt dat mogelijk. Ron Schraven: 'Zo kunnen partijen in Nederland twisten over wat een "aanvaardbaar boombeeld" en een "achterstallig boombeeld" is als in een beeldbestek een onderhoudstermijn ontbreekt. Een opdrachtgever

kan willen dat alleen het hoognodige gesnoeid wordt. Een aannemer kan daaronder echter ook verstaan dat hij de takken meeneemt die binnen bijvoorbeeld vier jaar een probleem zullen vormen, om zo de fase "achterstallig onderhoud" te voorkomen. Vaak beperkt men zich tot kortetermijnonderhoud. Hierdoor schuiven bomen tijdens de onderhoudsperiode qua boombeeld dan een categorie naar beneden op. Ook komt het voor dat gemeenten op langere termijn extra kosten maken om de gewenste beeldkwaliteit te halen indien zij niet genoeg tijd hebben gehad om te handhaven.'

Men moet wel goede prioriteiten blijven stellen

Marktvoordelen terug in groenpotje

Bijkomende fout die veel gemeenten maken volgens zowel Ron Schraven als Bart Hulsman, is dat de marktvoordelen die gemeenten behalen door bijvoorbeeld snoeibestekken voordelig aan te besteden, niet terugkeren in het groene potje. Dit kan echter voorkomen worden.

'Boombeheerders voelen zich vaak ten onrechte machteloos, want zij beseffen niet dat zij met een boombeleid een wapen in handen hebben waarmee zij zich te allen tijde kunnen verdedigen,' zegt Schraven. 'Dat is een kostbaar proces, weten wij als bedrijf dat als externe partij beleidsplannen schrijft. Voordat alles op papier staat, ben je soms een halfjaar verder. Maar het is belangrijk dat alle direct en indirect betrokken ambtenaren binnen de gemeente en ook burgers op de hoogte zijn van een bomenbeleid en dat de organisatie in staat is de omschreven taak uit te voeren.' Bart Hulsman knikt: 'Een bomenbestand zit tussen de oren.' Schraven gaat verder: 'Alleen dan kunnen de consequenties van het gekozen beleid gerechtvaardigd worden, want als er iets fout gaat, of als er ergens te weinig budget voor is, moet een boombeheerder niet naar anderen wijzen, maar moet hij zich eerst afvragen of hij of zij zelf wel goed bezig is geweest om duidelijk te maken hoe belangrijk de bomen zijn. Dat moet dan wel in het beleid zijn opgenomen en daarvoor moet binnen de organisatie natuurlijk wel ruimte zijn gemaakt.'

Gezicht laten zien

Een boombeheerder moet volgens beide bomenmannen leren zijn gezicht te laten zien bij diegenen, meestal beleidsmakers, die de budgetten verdelen. Beleidsmakers betrekken beheerders

namelijk niet automatisch bij het schrijven van beleid. Hulsman weet uit eigen ervaring te vertellen dat beheer er op meerdere standaardmomenten bij geroepen kan worden: 'Naast een beleid kun je ook een extra haalbaarheidstoets invoegen, na het ontstaan van een tijdelijk ontwerp en voordat je overgaat op het definitieve ontwerp. Dit betreft bij de gemeente Eindhoven een beheertoets.'

Ziekten- en plagenbeheersing hoeft er niet bij in te schieten volgens Schraven. Er is zijn in de voorbije jaren wellicht tonnen per jaar uitgegeven aan curatief bestrijden, maar dat kan slimmer. 'Je kunt er ook voor kiezen om voor de helft van dat geld preventief te bestrijden. Dit hoeft niet bij alle bomen van een geplaagde soort te gebeuren, maar alleen bij risicobomen. Daarvoor moet je wel je boomgegevens op orde hebben. Ook moet deze reservering voortvloeien uit een vooraf vastgestelde reservering vanuit het bomenbeleid en niet ad hoc uit andere groenpotjes gehaald worden, zoals die voor inboet, of uit andere vitale portefeuilles zoals gezondheidszorg, want dan snijdt een gemeente zichzelf in de vingers.'

Beter extern wegzetten

Allicht pleit Ron Schraven ervoor dat het extern wegzetten van onderhoudstaken en VTA goedkoper is dan eigen onderhoud en VTA en dat daarmee ziekten en plagen beter voor hetzelfde geld in de hand te houden zijn. Controles op iepziekte, kastanjebloedingsziekte en eikenprocessierups zouden sneller en efficiënter verlopen dan wanneer gemeentelijke buitendiensten dit uitvoeren. Bart Hulsman onderschrijft dit: 'Een organisatie kan vaak zijn doelstellingen niet halen omdat de organisatie op een bepaalde manier is ingedeeld. Een gemeente kan vaak gemakkelijker streng toezicht houden op een aannemer dan op haar eigen mensen. Ook werken gemeentemensen op een andere manier dan mensen van de aannemer. Interne oplossingen vragen een bepaald niveau van ambtenaren. Als dit niet aanwezig is, is het verstandig om uit te besteden. Regiegemeenten kunnen wat dit betreft nog veel leren om aan geld en vooral aan kwaliteit te winnen door te leren wanneer het slim is om uit te besteden, maar ook door uit te zoeken op welke manier je dat het beste doet. In plaats van bijvoorbeeld EPR-bestrijding in losse opdrachten weg te zetten, waarbij aannemers de kans krijgen om dik te schrijven, kun je eens kijken of je dit in een groter en integraal bestek kunt gieten. Daarvoor is een goed plan van aanpak nodig.'

Professionalisering van de boombeheerder

Wanneer hij terugkomt op het onderwerp ziekten en plagen zegt Ron Schraven dat professionalisering van de boombeheerder in de toekomst meer nodig is dan ooit tevoren. 'Onder andere door klimaatverandering en mondiale handel zijn er steeds meer aantastingen. Het wordt straks steeds moeilijker om te achterhalen waar ziekten of plagen vandaan komen. Daardoor wordt de taak van boombeheerders die invloed willen uitoefenen op het bomenbeleid, bemoeilijkt. Zij proberen jaren van tevoren een inschatting te maken van wat mooie straatbomen voor de toekomst zijn, geschikt voor het dan heersende klimaat. Advies over hoe het toekomstige bomenbestand eruit kan zien, ook rekening houdend met ziekten en aantastingen, is dan wenselijk. Corylus is bijvoorbeeld een geschikte straatboom, met name ook voor de toekomst, maar onlangs bleek dat deze boom een bacterie bevat die mogelijk consequenties kan hebben. Dan kun je een mooie soort van je lijstje strepen. Beheerders moeten deze zaken vroegtijdig onder de aandacht van beslissers kunnen brengen. Dat vergt een actieve houding, maar dus ook een strategische houding. Boombeheerders zullen zich in de toekomst dus steeds meer moeten inlezen op de veelvoorkomende ziekten en de markt moeten durven inschakelen.'

Boombeheerder van de toekomst

Hoe ziet de boombeheerder van de toekomst eruit? Als een strateeg? 'Ja,' knikt Ron Schraven. 'Je moet voorbereid zijn. Maar ook is de boombeheerder steeds meer een manager. Dat vergt een bepaalde capaciteit die complexer is dan de taak die een groenbeheerder vroeger had. Toen werkte er bij de gemeente één specialist die twintigduizend bomen kon herkennen, maar niet naar geld hoefde te kijken. Inmiddels is de kennis aan het verschuiven en wordt de markt professioneler. Een boombeheerder moet zijn collega's overtuigen van de waarde van bomen en daar budget voor krijgen, ook wanneer het gaat om investeringsbereidheid voor extra onderhoud, een goede groeiplaats of waterstandregelingen. Dat vraagt om samenwerking met verschillende partijen en het genereren van vertrouwen in elkaar om tot een goede kwaliteit te komen.'